

LLIBRES

Moment de l'entrevista d'Àngel Casas a Pau Riba el 1975, inici de *Gestió de caos*.

Guia essencial de l'“underground” català

Víctor García Tur

Essent un país petit (algú dirà estret) no ens falta espai a Catalunya perquè a una cultura oficial s'hi oposi una contracultura abundant. Aquí hi cap tothom. Assenyats i arrauxats. No ens podem queixar: enfrontats a la pau franquista, el dilatat pujolisme i el socialisme olímpic, els corrents contestataris els ha animat una bona colla de músics saltamarges, poetes emboscats i artistes de claveguera.

GESTIÓ DEL CAOS

Aleix Salvans
Angle
302 pàgines
18,90 euros

El problema (ara sí que ens podem queixar) és que la vida subterrània ha estat poc referenciada. No ha generat prou bibliografia per estudiar-ne els detalls. Passats els anys, guanyada la perspectiva històrica, la marginalitat cultural hauria de ser un tema d'interès general, si més no d'orgull patriòtic, i tocaria publicar monografies, tractats i nostàlgies. Tenim els reculls del poeta i activista contracultural Genís Cano i *La ciutat interrompuda*, tot just revisitada pel crític literari Julià Guillamon. Tenim la versió dels fets revelada a *Que pagui Pujol!* i, fins i tot, podem interrogar els testimonis escrits de Pepe Ribas o Nazario... N'hi ha més, sí, però al capdavall la lleixa és mig buida.

La d'ara d'Aleix Salvans (Granollers, 1988) és una contribució desitjadíssima. Ens posa a les mans una guia essencial del que ha donat de si l'underground català. *Gestió del caos* s'acompanya d'un subtítol de tesi doctoral: *Escenes de la contracultura a Catalunya 1973-1992*. Vet aquí l'abast de la crònica. S'ataca el tema amb el famós tall en què Àngel Casas entrevista Pau Riba, al Canet Rock, i es parla de destruir la cultura catalana... A partir d'aquí, el cronista es llança a explorar un llegat, semiocult, que deu haver exigit molta hemeroteca i moltíssima entrevista.

La llista de notables que hi apareix és llarga (i l'índex onomàstic?): així ens arriben notícies de l'art d'Ocaña i els còmics de Max, del pas per la Model d'Enric Casasses, de la ciutat satèl·lit i la Banda Trapera, dels Macromassa i el Gato Pérez, que podrien haver coincidit a la plaça del Raspall, de la divisió *Star/Ajoblanco* que és tan ètica com estètica, del rol de les ràdios lliures i les cases okupes en la difusió del saber, de l'heroïna, dels laietans que desfilen per Platería... Hi ha locals, com el Zeleste, el London Bar o el Fantástico, que hi figuren en qualitat d'institucions. Entre la parròquia: el Loco, Marcel·lí Antúnez, Jordi Pope o el dinamiter Marc Viaplana. Queden fixats tots els qui hi pul·lulaven abans dels Jocs Olímpics. Així, a l'hora de tancar l'estudi, Salvans tria l'any en què moren el poeta i artista Pau Malvido i el compositor i pintor Pepe Sales (per cert, es poden veure les teles de Sales al Konvent, un espai autogestionat, fora de la capital) i aquesta és una manera molt elegant de suggerir que, rere l'Olimpiada, el país s'ha posat guapo i no és el mateix.

Han passat més de vint anys. Fidel i respectuós amb el material, Salvans peca de modèstia, fent un pas enrere perquè el protagonisme recaigui en els herois de la contracultura. Això vol dir que al text li falta electricitat i distorsió. S'hi enyora l'èxtasi fanàtic d'un Greil Marcus, Nik Cohn o Kiko Amat, gent que parlant dels ídols no dubten a fer una demostració d'estil. Però el llibre, sigui com sigui, mereix l'aplaudiment. Per a alguns serà una llista de malvats, dropos i *maleantes*. Per a d'altres, una mitologia de butxaca. Aquests darrers sí que aplaudiran que s'hi recuperi la remor dels rius perduts i de les rambles enterrades sota les llambordes que, deia el poeta, hi ha “sota l'asfalt opressor”.

ARQUITECTURA

Temps de premis

Xavier Monteys

Els premis d'arquitectura, atorgats per les diferents delegacions del COAC, tornen amb la coincidència temporal que els caracteritza. En poc temps s'hauran fallat Tarragona, Lleida i Girona —en pocs dies coneixerem aquests darrers—, mostrant la millor arquitectura del país, representada per aquest conjunt d'obres seleccionades i premiades. Els XI Premis d'Arquitectura de Tarragona Bienal Alejandro de la Sota —els primers d'atorgar-se— permeten fer almenys dues consideracions. La primera és sobre les categories establertes dels premis, de les quals caldria obrir un debat per considerar-les. Distingir entre obres d'habitatges públics o privats o entre obres efímeres, interiors, paisatgístiques... més aviat fa pensar que es tracta d'especialitats de l'ofici de l'arquitectura. Que es vulgui fer veure lícitament que existeix un ventall amplíssim de

una interpretació de les grades de l'antic amfiteatre feta amb rodons d'acer corrugat, que associem inconscientment als lleugers dibuixos tridimensionals amb filferros de l'artista desapareguda Gertrud Goldschmidt. En qualsevol cas, aquesta obra no seria probablement premiada si no fos per on està construïda: és el lloc per al qual està pensada el que li atorga el valor, l'inspira i l'ancora a la realitat, malgrat que sembli no voler tocar-la i passar de puntetes. Les grades i els seus suports estan col·locats de manera lleu, sense compromís, sense gaire convicció en romandre, dibuixant una arquitectura que sembla confiar més en el divorci que en el matrimoni amb el lloc que ocupa, com si aspirés a ser provisional. Però no es pot evitar pensar, en veure-les, si no és ja hora de repensar la Carta del Restauro de Roma.

Aquestes grades permeten una reflexió sobre allò reparat i allò per estrenar, deixant veure la importància que té en ar-

Teatre romà de Tarragona i habitatges del Poblat Hifrensa a Vandellòs.

tipus d'obres que poden fer els arquitectes no vol dir que hàgim de distingir també a l'hora de premiar-les. Premiem l'arquitectura, es manifesti com es manifesti. Això és prou important, i més en temps en què es pensa en l'arquitectura com alguna cosa més que una construcció. Hauríem d'imaginar-ho més aviat com les diferents encarnacions de l'arquitectura, en edificis, però també en obres d'urbanització, en intervencions que operen a l'interior dels edificis o en les reparacions o transformacions de construccions existents, en espais públics, en jardins o en instal·lacions en els cada cop més nombrosos festivals. L'acta del jurat dels XI Premis de Tarragona expressa aquesta reclamació i fa veure la dificultat d'encasellar les obres en les categories, alguns cops establertes rígidament. Si hem fugit sempre de les especialitzacions, per què especialitzar i fragmentar els premis?

Una altra cosa que fan aflorar els premis és la relació entre el vell i el nou. Una de les obres premiades a Tarragona, l'adequació de les restes arqueològiques de l'antic teatre romà de Tàrraco, exemplifica ella sola aquesta relació complexa. Atesa la naturalesa de la seva formalització, es podria considerar una instal·lació, o un replantejament provisional de caràcter pràctic, com ara els executats per verificar l'impacte d'una construcció abans d'executar-se. Però també pot ser vista com un exercici de pura sensibilitat, que sembla dibuixar a l'espai

L'arquitectura moderna hauria de cercar més connexió argumental amb la construcció prèvia

arquitectura no partir d'un full en blanc. Les obres de nova planta reunides pels premis a Tarragona, Lleida o Girona deixen veure certa predilecció pels volums purs i la retòrica geomètrica de les seves estructures. N'hi ha prou de comparar-les amb les que parteixen d'alguna construcció prèvia. A Girona, la reforma d'una casa a Palau Sator o la reforma del Cementiri Vell de l'Escala; a Lleida, l'església vella de Vilanova de la Barca, o a Tarragona, les grades esmentades. L'arquitectura ha d'estar subjectada i no ser independent: l'arquitectura és clarament *dependent*, i els edificis amb parts existents ho posen de manifest. En les obres així hi ha alguna cosa que expressa certa continuïtat amb el temps, amb allò construït, amb el teixit i amb la vida. L'arquitectura moderna té en això una assignatura pendent i hauria de cercar una connexió argumental millor, tal com fa la sofisticada continuïtat (no prevista a la Carta de Roma) de la rèplica premiada *ex aequo* d'un mòdul de quatre habitatges al Poblat Hifrensa, a Vandellòs.